

Марко Р. МИЈАТОВИЋ*

Институт за политичке студије, Београд

Пејтар М. МАТИЋ**

Институт за политичке студије, Београд

УКРАЈИНСКА ГРКОКАТОЛИЧКА (УНИЈАТСКА) ЦРКВА – ИСТОРИЈАТ, ОРГАНИЗАЦИЈА, ПОЛИТИЧКИ ПОГЛЕДИ

Апстракт: Један од темеља савремене украјинске нације је Украјинска гркокатоличка црква, већ готово пола миленијума заступљена на западу те земље – још од одлуке о црквеној унији дела тамошњег украјинског православног клира са католичком црквом установљеном на црквеним саборима у Бресту, у данашњој Белорусији, 1595. и 1596. године. Украјинска гркокатоличка или другачије називана унијатска заједница настала је, као и друге унијатске верске заједнице (њих преко двадесет), током претходних векова највећим делом на рубовима додира католичанства и православља, као нека врста компромиса којом се делу свештенства једне од православних цркава који је на то пристао и њиховим клирицима и верницима у условима католичке доминације неком територијом (у овом случају пољско-католичком) оставила могућност православног обреда уз признавање водеће улоге римског папе у хришћанском свету. Иако је унијатски покрет наишао на снажни отпор украјинског православног становништва, та заједница је опстала и преживела. Специфичност Украјине по овом питању је и та да је она прва земља у свету по уделу гркокатолика у укупној популацији. Циљ овог рада је да испита утицај, историју и улогу гркокатоличке цркве у савременој Украјини, са посебном рефлексијом на њене и ставове њеног поглавара г. Свјатослава Шевчука у вези са актуелним украјинско-руским сукобом који је ескалирао са отпочињањем „специјалне војне операције” или пак руске инвазије на Украјину у фебруару 2022. године.

Кључне речи: Украјина, црквена унија, гркокатоличка црква, екуменизам, политика.

Украјинска унијатска, или касније Украјинско гркокатоличка црква, у периоду свог оснивања, које је трајало од 1595/6. до 1720. године, имајући у виду своју дуалност – релативно мали удео у броју верника православне Украјине (око једне десетине) са јаким спољним утицајем и везама са Ватиканом, али и извесно неповерење православне већине – остала је до данас значајна упоришна тачка украјинског националног покрета, као и његових екстремних националистичких струјања, што је основна поставка овог рада.

* ORCID 0009-0008-9948-2287, markomijatovic78@gmail.com

** ORCID 0000-0003-0205-9762, pmatic75@gmail.com

У самом истраживању користићемо се историјском методом, методом анализе садржаја, те контекстуалном анализом. Наведене методе ће се користити како би се утврдила генеза и трајекторије у развоју Украјинске гркокатоличке цркве, као и дискурс везан за ово питање. Научни допринос овог рада видимо и у малом интересовању у нашој научној јавности за ову тему, али и њену наглашену специфичност у актуелном периоду, имајући у виду пре свега две чињенице – прву, да је Украјинска гркокатоличка црква најбројнија унијатска црква на свету, као и да она својом специфичном улогом има извесни утицај на актуелна геополитичка померања, која су ескалирала са општим руско-украјинским конфликтом 2022. године, који ћемо настојати да истражимо. Та померања се, пре свега, огледају у изградњи украјинског националног идентитета и однос према другости, што је у овом случају Русија, као гравитациона сила у региону Евроазије.

УКРАЈИНСКА ГРКОКАТОЛИЧКА (УНИЈАТСКА) ЦРКВА – ИСТОРИЈАТ

Хришћанство је велика, светска монотеистичка религија, која је према једном броју мишљења настала из мешавине јеврејске теологије са грчком стоичком теологијом, док је црквена догма порекло хришћанства објаснила у Новом завету, у коме у средишту учења стоје земаљски живот, страдање, смрт и васкрсење Исуса Христа, сина Божјег. Током прва два века постојања хришћанство је било забрањена, тајна вера, да би Миланским едиктом из 333. године била проглашена за званичну религију римске државе. Хришћанство као религија била је под ударима секташтва (покрет Богумила, Катара и др.), као и расколима од којих је свакако најзначајнији онај из 1054. године на источну – православну и западну – католичку цркву. Следећи велики раскол настаје унутар католичанства, у Немачкој 1534. године када настаје протестантизам (Тadić 1995: 64–67, 180).

Све три водеће струје, православље, католицизам и протестантизам, развијали су се у различитим контекстуалним условима,¹ развијајући и оштре спорове и антагонизме међу собом, али и покушаје међусобног договора или пак мање или више вољног и ситуационо одређеног односа међусобног јединства или пак коегзистенције, што је посебно било видљиво на тачкама њиховог додира, што је био случај и са данашњом Украјином у оквиру тадашњег пољско-литванског комонвелта крајем 16. века, када је Унија и настала.

У погледу црквене уније између католичке и православне цркве, или како се то у српској теолошкој мисли назива „искушење уније” (Роровић 2012: 186) процес је дугог трајања и има своје различите корене. До појаве уније долазило је након раскола 1054. године из више разлога, као последице црквених раскола унутар православних цркава (Јерменија, Сирија), крсташким походима и отвореним католичким прозелитизмом (Блиски Исток, односно Египат), али и као једна врста компромиса којом се

1 Треба нагласити да је у складу са догматиком православне цркве, сама црква „једна и недељива”, а да је према неким савременим екуменистичким (неправославним) учењима, које је Рим прихватио на Другом ватиканском концилу, црква подељена на „гране”, које би требало поново окупити у целину.

делу свештенства једне од православних цркава који је на то пристао и њиховим верницима у условима католичке доминације неком територијом (у овом случају пољско-католичком доминацијом на простору данашње Украјине и Белорусије).

Украјинска гркокатоличка црква (УГКЦ) настала је, дакле, на црквеним саборима одржаним у Бресту 1595. и 1596. године, на којима је део православног клира западне Украјине и Белорусије, тада у саставу пољско-литванског комонвелта и под несумњивим притиском доминантно Пољске католичке цркве прихватио црквену унију.

Шеснаести век донео је појаву реформације, пре свега у немачким, германским територијама, чиме су широм Европе отпочеле огорчене борбе, неретко и ратне, између реформације и католичанства (противреформације). За простор насељен православним становништвом у пољско-литванском комонвелту посебно важна чињеница била је да се протестантизам веома раширио на подручју Пруске са седиштем у Кенигсбергу (данашњем руском Калињинграду). Иако толерисана, „протестантска опасност” утицала је да Пољска католичка црква покуша да потчини православно становништво на истоку земље, како силом тако и договором.

Према појединим мишљењима, Брестска унија католичке и православне цркве постигнута је на „црквеном сабору који се није ни догодио” (Plokhy 2022: 145–146). Наиме, радило се о одржавању два сабора, први 1595. године, католички, у присуству једног православног митрополита који је прогласио Унију, и други 1596. године, православни, који је одржан у присуству представника Цариградске патријаршије и православног свештенства које је одлучило да остане веран Цариградској патријаршији и Унију одбаци (Plokhy 2022: 145–146). Део православног свештенства, као што су епископи Ипатиј Поти и Кирил Терлецки, прихвата Унију (Žukovski, Subteljni 2018: 52). Унија је заправо значила да православна црква задржава свој обред, али признаје папу за верског поглавара, као и две основне догматске разлике католичанства и православља о „филиокве” (Дух потиче од Оца и Сина) – док у католичком Тројству Дух свети представља јемца божанског јединства, у православном је Бог отац почетак, начело и узрок Тројства (Tadić 1995: 175), као и католичку догму о чистишћу.

Унија је, ипак, и поред бројних отпора, заживела на терену и донела је поделе у православној цркви, свештенству, чак породицама и појаву честог конвертитства. Унијати првобитно преовлађују у украјинском региону Волињ и белоруским областима, док источна Галиција са Лавовом остаје доминантно православна. Унијатске епархије оснивају се тако у Луцку, Володимиру, Кијеву, као и у белоруским Пинску и Полоцку. Приликом сукоба поборника и противника Уније полоцки гркокатолички бискуп Јосефат Кунцевич бива убијен у Витебску 1623. године (касније је беатификован и канонизован од стране Католичке цркве). Са друге стране, од католичког отпора, предвођеног Исусовцима страдао је игуман Манастира Светог Симеона Столпника у Бресту, Атанасије, који је због наводних веза са устанком Богдана Хмељницког ухапшен, мучен и погубљен. Од стране Руске православне цркве проглашен је за Светог Атанасија Брестског (Роровић 2012: 188). Коначно, процес усвајања Уније код православног становништва у пољско-литванском комонвелту фактички је окончано са њеним прихватањем од стране већине

православне заједнице у граду Лавов 1700. године, за коју је иначе важила оштра поларизованост са пољском, католичком заједницом у том региону.

Веома значајну улогу у отпору Унији имали су свештеници и монаси у манастирима, поједини феудалци (кнез Константин Острожски, који штампа Острожску библију, гради храмове и манастире), братства православних ентузијаста – Лавовско братство (основано 1585. године) и Виљнуско братство (основано 1588. године), кроз отварање духовних школа, завода за васпитавање омладине и штампаарија, као и обичан православни православни народ (Роровић 2012: 186–189).

До извесног побољшања ситуације за православне Украјинце дошло је током познате деобе Пољске до које је дошло у три маха – 1772, 1793. и 1795. године, када већи део ових простора потпада под власт Руске империје, и долази и до значајног повратка поунијађених верника у православље (Роровић 2012: 188–189).

Свакако да покушаји Уније од стране Ватикана нису били ограничени само на подручје Украјине, већ је то био случај и са Србима у Хрватској и Војној Крајини (Крижевачка гркокатоличка црква), или пак у Бугарској средином 19. века (тзв. Кукушка унија из 1860. године), али без већег одјека (Роровић 2012: 117).

Русија временом добија територијална проширења – широка подручја од Кијева, западне Белорусије, Волиња, касније и Хелма у данашњој Пољској. Кијевска митрополија је већ раније подређена Московској патријаршији (1685/1686), а „унијати” су припојени православној цркви.

Са друге стране, у Аустрији је признат аутономни статус „унијата” (по наређењу Марије Терезије називани гркокатолици, односно верници грчко-византијског обреда, али под јурисдикцијом католичке цркве). У верским правима су изједначени са католицима, имали су право на коришћење свог језика, одређену финансијску помоћ државе и право на аутономну организацију цркве, која је крунисана успостављањем Галицијске митрополије 1808. године (Restoration of the Galician Metropolitanate 1808).

Велики део гркокатоличког свештенства у периоду пољске владавине био је полонизован, али је са омогућавањем аутономног рада гркокатоличке цркве омогућена самосталнија позиција њеног свештенства који су били свесни своје националне посебности. Касније је ова идеја гркокатоличке цркве била ширена преко Врховног рутенског савета, Друштва Матице галицијске Руси, и мреже Народних домова (домова културе). Коначно, од 1868. године формира се Друштво „Просвета”, које је основало широку мрежу својих локалних огранака са циљем ширења како политичког тако и културног рада међу сељаштвом (Restoration of the Galician Metropolitanate 1808).

Парадоксално, сматра се да је појава реформације и Брестска унија донела више штете него користи пољској владавини и њеној католичкој цркви, јер је створила јак отпор православног становништва, који се није свео само на спорадичне масовне нереде. Унија је упоредо довела и до јачања Козачког покрета започетог још у XV веку (Žukovski, Subteljni 2018: 54–55), али и обнову културног утицаја Кијева, као привремено заборављеног средиша моћне државе Кијевске Руси, где је 988. године примљено православно хришћанство на простору Украјине и, коначно, тадашње Русије (Plokhy 2022: 146).

Па ипак, католичка црква, иако изазива велики отпор украјинског православног становништва, успева у једном, формира дефинитивно посебну верску заједницу – данашњу Украјинску гркокатоличку цркву (УГКЦ) са својим посебним особинама, дефинитивно у значајној мери одвојеној од православног света. Руски аутори су свесни далекосежности овог догађаја, па се „Брестовској унији” придаје „колосална улога у историји Галицијске Рус, а затим Западне Украјине” (Мијатовић 2025: 83 према Попов 2024: 254).

У истом контексту руски писац Александар Солжењицин за себе говори да је

на пола Украјинац, и у раном детињству одрастао је уз звуке украјинског говора. Он истиче да су у Аустрији 1848. године Галицијци (западни Украјинци) основали свој национални савет звани – Головна руска рада. Али је затим у ’отргнутој’ Галицији, уз нешто аустријског хушкања, узгајан извитоперен украјински ненародни језик, прошаран немачким и пољским речима, и саблазан одвикавања ’Карпаторуса’ од руског језика, као и саблазан свеукрајинског сепаратизма код вођа садашње украјинске емиграције (2014: 141–143).

Далекосежну улогу у формирању украјинске националне свести, дакле, имала је и Револуција народа из 1848. године и политика два велика царства – Аустрије и Русије. Укратко, док је украјинска национална идеја настала у централној Украјини која је припадала Руској империји око митске фигуре песника Тараса Шевченка, украјински национализам као масовни покрет развија се у Галицији која је припадала аустријској империји, али под упадљивом пољском администрацијом. При томе, Галиција је више повезивана са гркокатолицизмом, него са православљем које је доминирало у остатку Украјине (Arel, Doménique 2023: 48).

Па ипак, подела на унијате и православце међу Украјинцима, која је у почетку имала и елементе честих физичких обрачуна, временом је довела до обостраног прихватања и неке врсте успостављања заједништва на новим основама у којима је унијатска црква била „прозор у Европу и европски утицај које православна црква у Кијеву није нужно избегавала” и успостављен је заједнички политички простор Украјине где је „тешко одвојити где се Запад завршава а Исток почиње”. Истовремено, поред мањих несупоразума, обе стране – условно названа Лавовска и Кијевска – имале су истоветне погледе на јединство „рутенског” (или како се сматрало – украјинског) народа (Plokhу 2022: 152).

У својој историји УГКЦ у XX веку имала је одређени број духовника који су били на њеном челу и уживали су међу верницима велики угледа, међу којима су у XX веку најзначајнији Андреј Шепетицки (1865–1944) и Јосиф Слипи (1892–1984), јер су је водили у турбулентним периодима Првог и Другог светског рата и међу галицијским Украјинцима и данас уживају култни статус. Андреј Шепетицки рођен је у колонизованој украјинској гркокатоличкој породици, па ипак и многи су сматрали да је његов избор био „завршни пољски покушај преузимања Гркокатоличке цркве као украјинске националне институције”. Па ипак десило се супротно, показало се да је Шепетицки „више верни поданик Аустроугарске, него син Пољске”, тако да је након оснивања Пољске државе 1919. године постао национални

вођа Украјинаца у Пољској и као поглавар Грkokатоличке цркве огорчени противник колонизације Украјинаца и њихове цркве (Plokhy 2022: 329).

Иако међу грkokатоличким Украјинцима и данас Шепетицки и Слипи имају веома значајну и повлашћену улогу (сличну као патријарх код православних народа или пак папа и кардинали код католичких народа), за државну совјетску политику али и Пољску, чији је западна Украјина део 1919–1939. године, њихова улога је била контроверзна јер је, између осталог Шепетицки подржао, на крају ће се испоставити – неуспелу, прокламацију украјинске државне администрације од стране Јарослава Стецка и Степана Бандере у Лавову након уласка немачких трупа 1939. године (Mijatović 2024: 66–67).

Украјинска грkokатоличка црква неодвојиво је везана за личност Степана Бандере, сина грkokатоличког свештеника, која и данас изазива контроверзе. У Совјетском савезу проскрибован због сарадње са Немцима, у Пољској пак због антипољског става током „Прве пољске републике” 1918–1939, у послератној Украјини од 1945. до 1952. тиња устанак његове УПА (Украјинске устаничке армије), а након тога егзистирао је као локални политички феномен и личност која је окућала одређен круг поштовалаца у редовима крајње десно оријентисаних западних Украјинаца, опет махом украјинских грkokатолика.

Важно је напоменути да је после Првог светског рата у коме су, стицајем околности подељени у две империје, Украјинци ратовали и на руској и на аустроугарској страни, 26 милиона Украјинаца живело је у СССР, а у Пољској пет милиона или 14% њеног становништва (Tumowski 1999: 120).

Територије Галиције и Волиња насељене грkokатоличким Украјинцима, које су припадале Пољској, миром после Другог светског рата 1945. године припале су СССР, односно Украјини. Вероватно је то била геостратешка последица да се СССР директно граничи са што је више могуће држава настајућег тзв. социјалистичког лагера и совјетском тежњом да се задрже што је могуће западније границе СССР налик границама детерминисаним Споразумом Молотов – Рибентроп из 1939. године (Musiał 2020: 221–222).

Послератни поглавар УГКЦ, Јосиф Слипи, није био склон сарадњи са совјетским властима који су, још под Стаљином 1945. године тражиле да услед припајања значајнијих територија са унијатским становништвом западне Белорусије и Украјине након Другог светског рата унијатска црква „раскине” Брестску унију и врати се под окриље Руске православне цркве. Тиме би совјетска држава имала двоструку корист – смањен би био утицај Ватикана и римског папе у СССР, а УГКЦ би се вратила у окриље Руске православне цркве, чије је седиште у Москви и која је већ била дубоко под утицајем совјетске државе. Врховни архиепископ Јосиф Слипи је то одбио, што је довело до његовог упућивања у радне логоре где је провео 18 година, док му, коначно, након периодичних отопљавања односа са Западом 1963. године није било дозвољено да оде у Рим, односно Ватикан, где ће бити поглавар УГКЦ у бројној украјинској дијаспори. Наравно, и Шепетицки и Слипи били су јасно под агендом Ватикана и радили су активно на (католичком) прозелитизму, пре свега усмереном према руском православљу.

Совјетске власти су одржали Сабор УГКЦ или како је из грkokатоличког угла виђено тзв. псеудосабор у Лавову од 1946. године састављен од грkouнијатских

свештеника, а „у организацији државе и њених безбедносних служби” који је изгласао самоукидање цркве, поништење Брестске уније, и припајања Руској православној цркви (Pseudo-council and liquidation 1946). Имовина УГКЦ са некадашње територије предратне Пољске је додељена Руској православној цркви, а у белоруским областима и области Мукачева (Буковине) једним делом католичкој цркви. Део верских објеката је био претворен и у музеје или напосто напуштен.

Поред врховног архиепископа Јосифа Слишија на вишегодишњи принудни рад је послато и неколико високих великодостојника УГКЦ, као и преко осам стотина припадника средњег и нижег свештенства. Након њиховог повратка на подручје данашње западне Украјине започело је постојање тзв. Подземне украјинске грко-католичке цркве, где су се литургије, крштења и остале верске свечаности одржаване у приватним кућама или испред напуштених цркава. Посебну праксу верника чиниле су мисе које је за гркокатоличке вернике објављивао Радио Ватикан (Burger 2023: 42).

Тзв. катакомбна пракса Украјинске гркокатоличке цркве, поистовећивана са самим почецима хришћанства као забрањене религије, трајала је све до 1987. године када су њени највиши великодостојници објавили излазак у јавност, а што се поклопило са прокламованом политиком Гласности и Перезстројке од стране тада новоизабраног генералног секретара Савеза комуниста СССР. Коначно, након разговора Михаила Горбачова и папе Јована Павла Другог 1989. године УГКЦ је добила право на рад, а званично је призната 1991. године, фактички истовремено са проглашењем независности Украјине.

Мирни распад СССР 1991. године донео је независност Украјине. Наравно, имајући у виду тадашње међународне констелације међу великим силама, као и геостратешки положај те велике земље, она је неизбежно морала укључити и стране чиниоце. Подсетимо, Руси и Украјинци су народи који су у политичком и етничком смислу били „градивни елементи” СССР, јер су 1989. године пред распад СССР, Руси чинили 50,8% а Украјинци 15,5%, односно укупно 66,3% становништва (Kapele 2023: 239).

Сложеност Украјине као друштва појачавала је и верска подела ове већински православне земље, те у њој делују Украјинска православна црква Московског патријархата, Украјинска аутокефална православна црква, Украјинска православна црква Кијевског патријархата (од 2019. Православна црква Украјине уједињена са Украјинском аутокефалном православном црквом добијеном аутокефалношћу од цариградског патријарха),² те Украјинска гркокатоличка црква.

Са Евромајданом и почетком ратних сукоба 2014. започиње процес „демократизације земље” (потпуно ослобађање од совјетског и комунистичког наслеђа) и „национализације нације” (изразита украјинизација државе), у којој националне политичке, навијачке и парамилитарне групе попут „Азова”, „Десног сектора” и друге имају значајнију улогу. У тим преломним моментима, десне политичке групе имају двоструку улогу – екстремизацију јавности и припрему за војну одбране Украјине (Kutkina 2020: 170; Mijatović 2025: 79–96).

2 Аутокефалија Православне цркве Украјине врло је спорна у смислу да је никако не признају многе Помесне православне цркве, укључујући ту и нашу Српску православну цркву.

На крајњој украјинској десници било је и случајева да одређени виђенији десничари из православне пређу у гркокатоличку цркву, што је учинио Дмитро Јарош, политички лидер и командант Украјинске добровољачке армије, 1994. године, иако је био крштен у Украјинској православној цркви Московског патријархата „јер није било друге цркве” (Rudenko, Sarahman 2019).

УКРАЈИНСКА ГРКОКАТОЛИЧКА (УНИЈАТСКА) ЦРКВА – ОРГАНИЗАЦИЈА

Сам положај УГКЦ на почетку самосталности Украјине, која се тек поново основала након готово пет деценија забране званичног рада, али и тзв. катакомбног периода, суочила се са бројним изазовима. Иако је дошло до поврата њене имовине, она није била извршена у потпуности. Свештенством су углавном доминирали клирици који су се вратили из дијаспоре (самим тим већином јако блиски Ватикану који је фактички и финансијски одржавао рад УГКЦ у дијаспори), док су верници били конфузни услед вишедеценијске потиснутости од стране доминантне две струје православне цркве. Овде треба нагласити да је гркокатоличка заједница Украјинаца која је љубоморно чувала свој наратив да су они заправо „мост између Запада и Истока” били осамдесетих година под јаким притиском, са једне стране строгог става СССР који фаворизује православну цркву (коју је лакше контролисати) и Ватикана (који услед избора првог Словена, Пољака за папу, Јована Павла Другог, жели да пошаље сигнале у смислу потребе дијалога католичанства и православља, у коме су фактичко гркокатолици гурнути на маргину). Све наведено је само водило ка екстремизацији ставова, али и неповерења код верништва (Wilson 2022: 247).

УГКЦ је на самом почетку независности Украјине водио Мирослав Иван Љубичевски (иначе водио је УГКЦ у дијаспори након смрти Јосифа Слипија 1984. и вратио се у самосталну Украјину из САД) за кога је важило да је „близак са Римом”, док је његов заменик Љубомир Хусар, „генерално ближи екуменистичким ставовима”, 2001. године преузео вођство цркве. Позицију поглавара УГКЦ од 2011. године преузима Свјатослав Шевчук. Доста је питања било отворених за УГКЦ – од тога како назвати нову цркву (на једном синоду 1999. године било је и идеја да се УГКЦ преименује у Кијевску католичку цркву), па све до обнављања епархија, где је дошло ситуације да су фактички гркокатолици имали јасну већину у Галицији и Лавову, те им је било омогућено оживљавање рада у Пољској у историјски већинским украјинским гркокатоличким срединама (Пшемисл). Па ипак, Гркокатоличка црква није успела да оствари пуно јединство у самој Украјини, па је Гркокатоличка епархија у Закарпатју (Мухачево) остала одвојена вољом свога клира ослоњеног на регионални русински идентитет и директно везана за Рим – у складу са Уговором у Унији у Ужгороду из 1664. године (Wilson 2022: 246–252).

У УГКЦ свакако су постојале жеље за обнављањем рада на територији целе Украјине. При томе нису могли да се ослане на помоћ православних цркви, имајући у виду да их је чак и Украјинска православна црква Кијевског патријархата гледала са подозрењем „као експонента Католичке цркве”. Посебно подозрење

православних цркава у Украјини изазвала је одлука УГКЦ из 1991. године да обнови своје ритуале у форми како су они усвојени на Синоду у Замошћу (1720), што је значило одржавање снажног католичког утицаја, а последично „да се утицај Рима на УГКЦ неће лако ублажити” (Wilson 2022: 247).

Украјинска гркокатоличка црква подржала је „Мајданске” протесте како у Кијеву тако и Лавову, што је учинила и далеко утицајнија Украјинска православна црква Кијевског патријархата (од 2019. године Православна црква Украјине), док је већинска Украјинска црква Московског патријархата била жестоки противник Мајданских протеста (Wilson 2022: 363).

До 2004. поглавар УГКЦ носи титулу врховног архиепископа Лавова, а од 2005. године титулу врховног архиепископа кијевско-галицијског (исте године седиште УГКЦ и њеног поглавара премештено је из Лавова у Кијев).

Седиште Цркве након легализације њеног рада 1989. (по договору папе Јована Павла II и Михаила Горбачова), па до 2005. године било је у Лавову, а од 2005. у Кијеву. Централни храм УГКЦ је Храм васкрсења Христовог у Кијеву.

Врховна тела УГКЦ су Синод који чине (врховни архиепископ и 43 епископа), извршно тело – Патријархална курија и правосудно тело – Трибунал УГКЦ, док је црква организована у подружне архиепископије, епископије, егзархате и, коначно, парохије.

Данас УГКЦ окупа према релевантним проценама између шест и по и око седам и по милиона верника (Burger 2023: 27), што је чини највећом међу гркокатоличким црквама (њих укупно 23), територијално организована у Украјини у архиепископије: Лавовску, Кијевску, Тернописко-зборивску и Ивано-франковску; епархије: Коломијанску, Чернивску, Стријску, Сомбир-дрогобичку, Камјанец-подолску, Бучачку, те егзархате: Луцки, Донбаски, Кримски, Харковски и Одески. Гркокатоличка епархија у Мукачеву има аутономију и директно је подређена Ватикану. Она у свом окриљу има Словачку гркокатоличку цркву, Румунску гркокатоличку цркву и Русинску гркокатоличку цркву (у складу са Унијом из Ужгорода из 1664. године).

У Европи постоје Архиепископија пшемисло-варшавска, те Епископије вроцлавско-кошалинска и олштин-гдањска (Пољска), апостолски егзархат за Немачку и Скандинавију (Немачка, Данска, Шведска, Норвешка, Финска), Епархија Свете Породице у Лондону (Велика Британија без Северне Ирске), Епархија Светог Владимира Великог у Паризу (Француска, Белгија, Холандија, Луксембург, Швајцарска и Монако), те Апостолски егзархат за Италију.

Van Европе активне су: Архиепископија филаделфијска, Епископија станфордска, Епархија Светог Јозефата (Парма, Охајо), Епархија Светог Николе у Чикагу (САД), Архиепископија Винипег, Епархија Торонто, Епархија Саксатон и Епархија Едмонтон и Епархија Њу Вестминистер (Канада), Архиепископија Епархија Сао Жоао Батиста у Коритиви и Епархија Имакулада Консеисао у Прудентополису (Бразил), Епархија Санта Марија дел Патросинио у Буенос Аиресу (Аргентина), и, коначно, Епархија Светог Петра и Павла у Мелбурну (Аустралија, Нови Зеланд и Океанија) (Eparchies and Exarchates of the Ukrainian Greek Catholic Church, интернет презентација Украјинске гркокатоличке цркве).

ПОГЛАВАР УКРАЈИНСКЕ ГРКОКАТОЛИЧКЕ (УНИЈАТСКЕ)
 ЦРКВЕ ВРХОВНИ АРХИЕПИСКОП КИЈЕВСКО-ГАЛИЦИЈСКИ
 Г. СВЈАТОСЛАВ ШЕВЧУК – БИОГРАФИЈА
 И ПОЛИТИЧКИ ПОГЛЕДИ

Од 2011. године па до данас на челу УГКЦ налази се г. Свјатослав Шевчук, формално врховни архиепископ кијевско-галицијски, а верским службама и међу верницима ослобљава се са „патријарх”. Ни до данас није јасно зашто Ватикан није дозволио коришћење титуле патријарх за г. Свјатослава Шевчука, иако је то случај са бројним гркокатоличким црквама, пре свега на Блиском истоку (Burger 2023: 25–26).

Г. Свјатослав Шевчук рођен је и одрастао у породици средње класе совјетског доба, отац му је био саобраћајни инжењер на железници, а мајка професорка музичког образовања, обоје верни гркокатолици.³ Након завршене средње медицинске школе, на студије филозофије и теологије одлази 1991. у Аргентину у Салезијански институт Франциска Салешког у Буенос Аиресу, а са основном намером да, услед мањка духовника, оствари везу са тамошњом бројном гркокатоличком украјинском заједницом. Након повратка у Украјину, враћа се у Лавов, где наставља школовање у Лавовском духовном семеништу Светога Духа и, да би 1994. постао свештеник, а на предлог поглавара УГКЦ Мирослава Ивана Љубачивског, отишао у Рим у Папински универзитет Томе Аквинског на докторске студије, са циљем јачања професорског кадра у верско-образовним институцијама у УГКЦ након деценија забране. Докторат под насловом: „Концепт човекове личности у теологији Павла Евдокимова” је, након положених преференцијалних испита, одбранио у Риму 1999. године. Иначе, рад се односио на рад и теологију Павла Евдокимова, руског лаичког теолога који је већи део живота провео у Паризу. Након одбране доктората, три месеца је провео у Атини, где је на Филозофском факултету Државног универзитета учио савремени грчки језик (Burger 2023: 81–96).

Након повратка у Лавов, ради као префект Лавовског духовног семеништа Светог духа, потом као заменик ректора на Лавовском теолошком институту (доцније Украјинском католичком универзитету), а у периоду од 2002. до 2005. био је главни секретар врховног архиепископа УГКЦ Љубомира Хусара. Након тога обавља неколико високих функција УГКЦ, међу којима је и функција ректора Лавовског духовног семеништа Светога духа, а од 2009. функција помоћника епископа и апостолски администратор епископије УГКЦ у Буенос Аиресу. За поглавара УГКЦ – врховног архиепископа кијевско-галицијског и митрополита кијевског изабран је 2011. године. Хиротонисан је у Цркви Христовог Васкрсења УГКЦ у Кијеву исте године.

Поглавар УГКЦ г. Свјатослав Шевчук подржао је „Мајданску” револуцију као и жртвовање „Небеске сатније” (погинули у време Мајданских протеста 2013/4. године) и потребе одавања почаста и њихове меморијализације. Са почетком сукоба украјинских безбедносних снага са руским иредентистима на истоку Украјине

3 John Burger: At the Foot of the Cross: Lessons from Ukraine. An Interview with Archbishop Sviatoslav Shevchuk, у словеначком преводу издавачке куће Дружина, 2023. године – Ukrajina pod križem; Pogovor s kijevskim nadškofom Svjatoslavom Ševčukom.

„осудио је руску агресију и подржао ослободилачку борбу украјинског народа”. Након ескалације сукоба у фебруара 2022. године „позвао је на борбу против агресора”.

Иако је у почетку подржавала став да је Украјинска православна црква Московског патријархата једина канонска православна црква у Украјини,⁴ подржао је оснивање Православне цркве Украјине 2019. године. Већ две године касније, г. Свјатослав Шевчук изјавио је да ће УГКЦ настојати да се „уједини са Православном црквом Украјине у будућности, јер се залаже за то да се хришћани уједине”. На самом крају 2022. године одржан је састанак поглавара УГКЦ и ПЦУ на коме је договорена реформа црквеног календара, односно да се у Украјини Васкрс и Божић убудуће обележавају по грегоријанском, а не по јулијанском календару, што је била пракса у Украјини до тада (и чега се УГКЦ придржавала заједно са две деноминације Украјинске православне цркве).

Иначе, по питању рата у Украјини, који је ескалирао 2022. године, блиске везе са Ватиканом и папом Франциском, г. Свјатослав Шевчук потврдио је тиме да је са папом разговарао другог дана руског напада. Уједно, имао је уверење да су наступи папе у јавности по питању рата у Украјини били утеха и нада за гркокатоличко верништво, али и Украјину уопште. Први симболични чин био је јавно љубљење заставе Украјине из града Буча од стране папе Франциска почетком априла 2022. године, где су на почетку рата вођене огорчене оружане борбе руске и украјинске војске. Папа Франциско је том приликом изјавио „ова застава долази из рата, из тог мученичког града Буче. Не заборавимо их, не заборавимо народ Украјине”. Поглавар УГКЦ г. Свјатослав Шевчук критиковао је све наступе папе Франциска у којима је у своје молитве за мир укључивао и Русију „као земљу која врши агресију на Украјину” у намери да оствари пројекат тзв. Руског света. Од папе Франциска г. Свјатослав очекивао је његову посету Украјини, али и оштрије изјаве критике према Русији (Burger 2023: 221–223). Иначе, и сам поглавар УГКЦ г. Свјатослав Шевчук описивао је 2022. годину, односно прву годину општег сукоба Русије и Украјине „годином неспоразума са Ватиканом”.⁵

Узрок рата види у „последници психопатске логике постсовјетског руског друштва (које жели да обнови Руску империју на простору бившег СССР)” (Burger 2023: 218). Посебну пажњу г. Свјатослав Шевчук посветио је декларисаном циљу

4 Украјинска православна црква Московског патријархата (УКП – МП) стекла је аутономни статус 1990. године, у периоду распада СССР. На њеном челу налази се митрополит кијевски и целе Украјине Онуфрије. УКП-МП има 97 епископија, 12.092 епархије и 258 манастира. Иако најбројнија у земљи, црква је од пада комунизма и успостављања независне Украјине под сталним притиском и прогоном украјинских расколника – аутокефалиста – Украјинске православне цркве Кијевског патријархата проглашене 1995. године, односно Православне цркве Украјине од 2019. године, као и украјинских гркокатолика (Dušanić 2024: 304). Након ескалације руско-украјинског конфликта 2022. године у августу 2024. године Врховна рада Украјине донела је закон о забрани верских заједница повезаних са Руском православном црквом, што је заправо представљало забрану деловања Украјинске православне цркве Московског патријархата, иако је на почетку ескалације сукоба Русије и Украјине УПЦ МП осудила руски напад на Украјину (Slobodna Evropa – Ukrajinški parlament usvojio zakon o zabrani rada Pravoslavne crkve bliske Moskvi).

5 О важном утицају УГКЦ и њеног поглавара г. Свјатослава Шевчука, који је посебно нарастао након избијања општег руско-украјинског сукоба 2022. године, говоре и медијски натписи који су 2025. године наговештавали могућност да г. Свјатослав постане нови папа (N1 2025).

Москве о „денацификавању Украјине” што се види као да „(за Русију) то значи побити све што подсећа на украјински народ, или на украјинску националну припадност као такву. УГКЦ није само симбол украјинског народа, она је била вековима практично једини носилац украјинске културе – иако су Украјинци живели у другим државама – Русији, Пољској, Аустроугарској и другде – Русима је било јасно да је управо УГКЦ била душа украјинског народа” (Burger 2023: 209).

По питању отварања преговора за чланство Украјине у ЕУ средином 2022. године, врховни архиепископ Свјатослав Шевчук је, уз ограду да је то процес који може потрајати, рекао да је апсолутни поборник те идеје, и то посебно из три разлога: Украјинци су европски народ; Украјинци данас гину за европске вредности; Украјина би својим чланством активирала и оживела ЕУ и доказала да она није заједница економских интереса, већ заједница начела, пре свега – начела људског достојанства (Burger 2023: 223–224).

Г. Свјатослав Шевчук инсистира и на чланству Украјине у НАТО да по том питању

не може бити изговора, јер и мање државе, Хрватска, Босна и Херцеговина, Грузија, желе(ле) чланство у НАТО, јер се осећају угрожене од Русије. Украјина је била неутрална држава и том правцу је жртвовала свој атомски арсенал. Русија се тада са САД обавезала да ће штитити независност и безбедности Украјине. Са окупацијом Крима, Луганска и Доњецка околности су се промениле, Украјина мора тражити савезнике, јер је мала и слаба у односу на Русију (Burger 2023: 219).

ЗАКЉУЧАК

Украјинска гркокатоличка црква вуче корене из црквене уније католичке цркве и дела православног клира са подручја данашње западне Украјине и Белорусије, склопљене 1595–1596. године као последица жеље тадашње пољске државе и католичке цркве да очува мир са украјинским православцима у условима јаког притиска реформације која је пустила јаке корене у суседној Пруској, али и самој Пољској. Првобитно је Унија прихваћена у западноукрајинској области Волињ у западној Украјини и широм данашње Белорусије, а потом у национално мешовитим пољско-украјинским крајевима Галиције међу Украјинцима у периоду који је потрајао дуже од једног века (од 1595–1596. године до оснивања унијатске епископије у Лавову 1700. године). Као што се може видети из украјинских и других историографских извора, Унија није донела велику корист Пољацима који су сузбијали украјинске православце у оквиру пољско-украјинског комонвелта, јер је унијатску, а не православну цркву признавао за једину легалну цркву, што је довело до великог противљења православног становништва, али и до јачања козачког покрета, али и до селидбе верских и духовних делатника на исток, према већ заборављеном некада најважнијем граду, Кијеву, који се обнавља на основама реафирмације православља. Па ипак, и поред отпора унијатска заједница на простору запада Украјине је заживела и постоји до данас (са 6,5 до 7,5 милиона верника најбројнија је од 23 унијатске цркве на свету).

На географском додиру великих сила западноукрајинске области бивају раздељене са поделама Пољске крајем 18. века између Русије и Аустрије. Док Русија није имала разумевања за Унијатски покрет и напосто и свештенство и верништво само инкорпорирала у Руску православну цркву, Аустрија је признавала аутономију унијата, променивши им име у гркокатолици и створивши услове за избор гркокатоличког митрополита у Лавову 1808. године. Та чињеница имала је не мали утицај на Галицијску Рус и украјинско становништво тога подручја, које се постепено поделило у два тора, проруски и проукрајински, те је проукрајински постао нуклеус формирања украјинске нације средином 19. века заједно са аутомашким украјинским покретом који се јавио у православном Кијеву, као делу Руског царства. Принципом повратне спреге богатија кијевска украјинска заједница је развијала сарадњу са сиромашнијом, али раборнијом лавовском украјинском гркокатоличком заједницом, која је пак својим активностима доприносила екстремизацији кијевског украјинског покрета.

Неспорно је да је Украјинска гркокатоличка црква постала један од основних носилаца украјинске националне идеје, па је као таква била повезана и са Организацијом украјинских националиста, Украјинском устаничком армијом, па и са контроверзном личношћу Степана Бандере.

У периоду прикључења региона западне Украјине са украјинском гркокатоличком већином СССР, односно њеној украјинској федералној јединици, рад УГКЦ је био забрањен, одлукама Сабора УГКЦ (често називаног „Псеудосабора”) Брестска унија је одбачена и црква се вратила под окриље Руске православне цркве. Оваква одлука се тумачила жељом совјетских власти коју је још увек предводио Стаљин да повратком црквене организације УГКЦ под окриље Руске цркве, спречи утицај Ватикана у земљи, и преусмери га на Руску православну цркву чије је седиште било у Москви и коју је лакше било контролисати.

И врх и свештенство УГКЦ је било кажњено прогонима у радне логоре. Ту судбину није избегао ни поглавар УГКЦ Јуриј Слипи, који је на принудном раду провео 18 година, док му 1963. године није допуштено да напусти земљу и оде у Рим. Живот УГКЦ настављен је у земљи кроз подземну, катакомбну црквену организацију, као и у дијаспори.

Политика Михаила Горбачова крајем осамдесетих довела је до дозволе рада УГКЦ, која је доживела своју ренесансу у независној Украјини. Већина највиших достојанственика на самом почетку дошла је из дијаспоре (Италија, Канада и др.), док су у самој Украјини стасавале нове генерације свештеника. Жеља УГКЦ била је да обнови рад на простору целе Украјине, иако у стварности није имала велики број верника ван подручја Галиције и Волиња на западу земље. УГКЦ била је и остала неприкосновени заступник самобитности украјинске нације, подржавала је и подржавана је од проукрајинских политичких струја. Жеља за јачањем утицаја у самој Украјини достигла је врхунац премештањем седишта Цркве из Лавова у Кијев 2005. године. УГКЦ је била и уточиште екстремних украјинских националистичких група.

УГКЦ је подржала Мајданску револуцију, а ратна догађања на истоку Украјине од 2014. године је још од првог дана „назвала руском агресијом”, позвавши

Украјинце да бране своју земљу. Јаке везе са Ватиканом допринеле су и њеном интензивном верском и хуманитарном раду. Екстремизација прилика уочи отпочињања отвореног сукоба у фебруару 2022. године довели су и до тога да је УТКЦ признала оснивање делимично аутокефалне Православне цркве Украјине, са којом се у будућности према речима свог поглавара Свјатислава Шевчука види као део јединствене цркве, која би требало да буде фактор јединства, а не даљих унутрашњих подела.

Неспорно је и да је УТКЦ јасно подржавала европске и евроатлантске интеграције Украјине, па се тако неспорно може констатовати да је њена улога у украјинском друштву, посебно у условима рата и националне екстремизације и мобилизације, све јача и да је њено деловање, са свим особеностима којима смо у раду посветили пажњу, било и јесте један од основних темеља савремене украјинске нације и њене државности. Питање религије је за украјинску нацију од изузетне важности, с обзиром да оно не чини само потку њиховог националног идентитета већ и креира однос према другим народима у окружењу.

ЛИТЕРАТУРА

- Arel, Drisscole 2023: Dominique Arel, Jese Drisscole. *Ukraine Unarmed War; Before the Russian Invasion*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Burger 2023: Burger John. *Ukrajina pod križem; Pogovor s kijevskim nadškofom Svjatoslavom Ševčukom*. Ljubljana: Založba Družina.
- Wilson 2022: Andrew Wilson. *The Ukrainians; The story how a people became nation*. New Heaven. London: Yale University Press.
- Dušanić 2024. Milutin Dušanić. *Veronauka u kući – Pravoslavna verska čitanka*. Beograd: Izdavačka fondacija Srpske pravoslavne crkve Arhiepiskopije beogradsko-karlovačke.
- Đurković 2024: Miša Đurković. „Konstituisanje nacije: austrougarski temelj ukrajinskog nacionalnog mita”. *Konstruisanje sintetičkih nacija*. Ur. Miša Đurković Miša. Beograd: Catena Mundi, 7–36.
- Žukovski, Subteljni 2018: Arkadij Žukovski, Orest Subteljni. *Kratka istorija Ukrajine*. Beograd: Dan Graf.
- Iščenko 2024: Volodimir Iščenko Volodimir. *Proti prepadu; Ukrajina od Majdana do vojne*. Mengeš: Ciceron.
- Ukrain Greek Chatolic Church: “Restauration of the Galician Metropolitanate 1808”. *Ukrain Greek Chatolic Church*. <<https://ugcc.ua/en/church/history/restoration-of-galician-metropolitanate/>>. [17. 4. 2025].
- Ukrain Greek Chatolic Church: “Pseudo-council and liquidation 1946”. *Ukrain Greek Chatolic Church*. <<https://ugcc.ua/en/church/history/pseudo-council-and-liquidation/>>. [9. 1. 2026].
- Kaunert et al. 2024: Christian Kaunert, Alex MacKenzie, Adrien Nonjon: “Introduction”. *In the eye of the storm; Origins, Ideology and Controversies of the Azov Brigade 2014-2023*. Eds. Kaunert Christian, MacKenzie Alex, Nonjon Adrien. Soviet and Post-Soviet Politics and Society (SPPS), Vol. 276, Ibidem Verlag, Stuttgart, Hanover, 9–31.
- Kutkina 2020: Ana Kutkina. *Between Lenin and Bandera: Decommunisation and Multivocality in (post) Euromaidan Ukraine*. Helsinki: Academic disertation, Faculty of Social Sciences.
- Mijatović 2024: Marko Mijatović. *Politička ličnost Stepana Bandere i rusko-ukrajinski konflikt*, *Politeia* 27(14), 59–77.
- Mijatović 2025: Marko Mijatović. *(Para)militarna jedinica 'Crni korpus' ('Azov') kao najpoznatiji vojno-politički izraz ekstremnog ukrajinskog nacionalizma*, *Politeia* 30 (15), 79–96 .

- Musial 2020: Bogdan Musial. "Stalin's policy towards Poland in 1944. The Shaping of Polish borders and State system". *Gradzka – Rejak Martyna, Golik Dawid: Poland in 1944-The Perspective of Allies and Enemies*. Warsaw-Cracow: The Institute of National Remembrance.
- N1, 2025: „Da li bi patrijarh Svjatoslav mogao da postane novi papa?” N1, 5. 5. 2021. <<https://n1info.rs/svet/da-li-bi-patrijarh-svjatoslav-mogao-da-postane-novi-papa/>>. [27. 12. 2025].
- Plochy 2022: Serhii Plochy. *Vrata Ukrajine; Zgodovina Ukrajine*. Ljubljana: Umco.
- Tadić 1995: Ljubomir Tadić. *Politikološki leksikon*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Petrović 2022: Dragan Petrović. *Ukrajinska kriza i ukrajinsko-ruski konflikt 2019–2022*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
- Popov 2024: Eduard Popov. „Konstituisanje nacionalnih identiteta kao instrument geopolitike”. *Konstruisanje sintetičkih nacija*. Ur. Miša Đurković. Beograd: Catena Mundi, 250–267.
- Popović 2012: Radomir Popović Radomir. *Istorija hrišćanske crkve sa pomesnim crkvama*. Beograd: Sveti arhijerejski sinod Srpske pravoslavne crkve.
- Rjabčuk 2003. Mikola Rjabčuk. *Od Malorusije do Ukrajine*. Beograd: Biblioteka grada Beograda: Čigoja štampa: Univerzitetska biblioteka Svetozar Marković.
- Rossolinski Liebe 2014: Grezegorz Rossolinski Liebe. *Stepan Bandera; The Life and Afterlife of a Ukrainian Nationalist – Fascism, Genocide, and Cult*. Stuttgart: Ibidem Verlag-Ibidem Press.
- Rudenko Evgen, Sarahman, Дмитро 2019: Evgen Rudenko, Eldar Sarahman, Ярош Дмитро. „Путін може померти в будь-який момент”. *Українська правда*, 15. 1. 2019. <<https://www.pravda.com.ua/articles/2019/01/15/7203757/>>. [17. 4. 2025].
- Slobodna Evropa*, 2024: „Ukrajinski parlament doneo zakon o zabrani rada Pravoslavne crkve bliske Moskvi”, *Slobodna evropa*, 2024. <<https://www.slobodnaevropa.org/a/ukrajina-parlament-zabrana-pravoslavna-crkva-rusija/33085634.html>>. [19. 4. 2025].
- Solženjicin 2014: Aleksandar Solženjicin. *Ne živeti u laži*. Beograd: Catena Mundi.
- Shvetsova 2022: Maryna Shvetsova. "Looking for Stepan Bandera: The Mith of Ukrainian Nationalism and the Russian 'Special Operation'". *Central European Journal of International and Security Studies*, Vol. 16, No. 3, 2022, pp. 132–150.
- Tarasiuk, Burkovskiy 2024: Taras Tarasiuk, Petro Burkovskiy. "From political outsiders to Military Stalwarts: The Evolving Face of Ukrainian Nationalism". *In the eye of the storm; Origins, Ideology and Controversies of the Azov Brigade 2014–2023*. Eds. Kaunert Christian, MacKenzie Alex, Nonjon Adrien. Soviet and Post-Soviet Politics and Society (SPSS), Vol. 276, Ibidem Verlag, Stuttgart, Hanover, 83–135.
- Tymowsky 1999: Michal Tymowsky. *Kratka povijest Poljske*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Marko R. MIJATOVIĆ

Petar M. MATIĆ

UKRAINIAN GREEK-CATHOLIC (UNION) CHURCH
– HISTORY, ORGANISATION AND POLITICAL VIEWS

SUMMARY

One of the foundations of the modern Ukrainian nation is the Ukrainian Greek Catholic Church, which has been represented in the west of the country for almost half a millennium – ever since the decision on the church union of part of the local Ukrainian Orthodox clergy with the Catholic Church established at church councils in Brest in present-day Belarus in 1595 and 1596. The Ukrainian Greek Catholic or, as it is otherwise called, Uniate community was created, like other Uniate religious communities (22 in total), during the previous centuries, mostly on the edges of contact between Catholicism and Orthodoxy, as a kind of compromise that left the clergy of one of the

Orthodox churches that agreed to it and their believers in conditions of Catholic domination of a certain territory (in this case Polish Catholic) the possibility of Orthodox rite with recognition of the leading role of the Roman Pope in the Christian world. Although the Uniate movement, which we will pay attention to, encountered strong resistance from the Ukrainian Orthodox population, this community survived and still exist. The specificity of Ukraine in this matter is also that they make up a certain share of Greek Catholics in the majority Orthodox Ukrainian nation, making it the largest such community in the world. The aim of this paper is to examine the impact of the history and role of the Greek Catholic Church in contemporary Ukraine, with particular reflection on the views of its head, Mr. Svyatoslav Shevchuk, on the current Ukrainian-Russian conflict, which escalated with the start of the “special military operation” or Russian invasion of Ukraine in February 2022.

Keywords: Ukraine, church union, Greek Catholic Church, ecumenism, politics.